

KIRJALLISUUS

BUSS, DAVID: The evolution of desire. Strategies of human mating. New York: Basic Books, 1994

CAMPBELL, ANNE: A mind of her own. The evolutionary psychology of women. Oxford: Oxford University Press, 2002

HRDY, SARAH BLAFFER: Mother nature. Natural selection and the

female of the species. London: Chatto & Windus, 1999

JOKELA, KIMMO: Toiminta ja käyttäytyminen – yhteiskuntatieteiden sielu ja ruumis. Ilmestyy

MILLER, GEOFFREY: The mating mind. How sexual choice shaped the evolution of human nature. London: Random House, 2000

ROOS, J. P. & ROTKIRCH, ANNA:

Habituksen paluu? Evoluutio-
teoria ja sosiologian ihmisenäke-
mys. Osa 1. Tieteessä tapahtuu
21 (2003): 1, 33–41. 2003a

ROOS, J. P. & ROTKIRCH, ANNA:
Habituksen paluu? Evoluutio-
teoria ja sosiologian ihmisenäke-
mys. Osa 2. Tieteessä tapahtuu
21 (2003): 2, 33–37. 2003b.

Ongelma vai idylli?

ISMO SÖDERLING

Keskustelu kuntien elinkelpoisuudesta, pienuudesta, lukumäärästä ja yleensäkin toimivuudesta on selvästi kiihtynyt uuden vuosituhannen alettua. Valtionapujen pieneneminen ja yleensäkin kustannustietoisuuden lisääntyminen ovat saaneet pienten kuntien luottamushenkilöt ja virkamiehet vakavasti pohtimaan yhdistymistä tai ainakin kunnallisen yhteistyön laajentamista.

Toisaalta on ollut selkeästi havaittavissa myös ns. pienten kuntien vastaisku tyyliin ”myös pieni voi olla kaunista ja tehokasta”. Tässä suhteessa Esko Ovaska on toiminut eräänlaisena tieteellisenä pioneerina. Hän tarkasteli vuonna 2000 ilmestyneessä sosiaalipolitiikan lisensiaatintutkimuksessaan saaristoon muuttoa elämänpolitiikkana ja saariston kunnan sosiaalisia verkostoja. Tapauskuntana oli pieni Velkuan kunta Varsinais-Suomessa.

Toukokuussa 2003 ilmestyneessä väitöskirjassaan Ongelma, idylli vai elämysyhteisö hän tuo kantansa selkeästi esille johdannon ensimmäisellä sivulla. Hän siteeraa Risto Uimosta

(1995, 76), joka kertoo valtiovarainministeri Iiro Viinaseen vuonna 1991 ehdottaneen kuntien lukumääräksi ”profeetallisesti” 34:ää eli ”yhtä montaa kuntaa kuin Suomessa on osuuskauppoja”. Viinaseen mukaan Prismattomilla paikkakunnilla ei tulevaisuudessa ole mahdollisuuksia (eikä näin oikeuttakaan) selviytyä itsenäisinä kuntina. Ovaskan vasta-argumentti on, että kriteereitä, joilla kunnan ihannekokoa määritellään, tulee ehdottomasti laajentaa koskemaan muitakin kuin ahtaan taloudellisia tekijöitä.

Edelliseen liittyen Ovaskan väitöskirja ei ole vain suppeasti ajateltuna tieteellinen oppinäyte, vaan se on myös vahva yhteiskuntapolitiittinen puolustuspuheenvuoro pienten kuntien hyvinvointiin ja palvelujen tarjontaan liittyvästä problematiikasta.

Lisensiaatintutkimukseen verrattuna Ovaska on väitöskirjassaan huomattavasti laajentanut tutkimuskohdettaan, sillä tutkimuskohteena ovat kaikki Varsinais-Suomen alle 2 500 asukkaan kunnat. Tällaisia oli tutkimushetkellä 27.

Esko Ovaska
Ongelma, idylli vai elä-
mysyhteisö
Pienten kuntien sosiaali-
ja terveystieteiden ja
sosiaalisen pääoman
tarkastelua
Väitöskirja
Turun ammattikorke-
koulu 2003
277 s. + 22 liites.

Ovaskan tutkimuksen keskeinen teema liittyy sosiaalisen pääoman käsitteeseen, jonka hän kytkee kuntakoosta käytävään keskusteluun. Taloudellinen tehokkuus ja hyvinvointi eivät määräydykään vain perinteisesti ymmärrettyjen tehokkuustekijöiden mukaisesti. Tärkeiksi talouden tehokkuutta ja hyvinvointia määrittäviksi tekijöiksi osoittautuvat sosiaalisen pääoman osatekijät, joita ovat ihmisten keskinäiset yhteistyöverkostot, luottamus toisiin ihmisiin, luottamus julkiseen hallintoon, vastavuoroisuus keskinäisissä suhteissa ja osallistuminen yhteisiin asioihin. Kun nä-

mä otetaan huomioon, saa keskustelu kuntakoosta kokonaan uusia piirteitä.

Tekijä vastaa asettamiinsa tehtäviin laajalla käsitteellisellä analyysillä ja ennen kaikkea monipuolisilla empiirisillä aineistoilla. Tutkimusmateriaali koostuu tilastotiedoista, laajasta postitykselystä ja tekijän lisensiaatintutkimukseensa keräämästä velkualaisia kuvaavasta laadullisesta haastatteluaineistosta. Haastatteluaineistoa Ovaska käyttää lähinnä kvantitatiivisten empiiristen aineistojen havainnollistamiseen. Kyseessä on siis kiitettävän moniaineinen ja varsin kokonaisvaltaiseen otteeseen pyrkivä tutkimus. Ehkä eniten jäi mietittävään se, miksi ns. SOTKA-aineisto käsitti kaikki Varsinais-Suomen 56 kuntaa mutta varsinaisen sosiaalisen pääoman survey-tarkastelu koski vain alle 2 500 asukkaan kuntaa (joita oli siis 27; näistä tuli mukaan perusteellisempaan tarkasteluun yhdeksän kuntaa).

Tutkimuksen teoreettinen osio on runsas ja pitkä. Toisaalta eri teoreettisten osa-alueiden välinen dialogi (yhteys) on jossain

määrin ohut; tekijä olisi voinut paneutua selkeämmin esimerkiksi hyvinvointivaltiokritiikkiin ja tarkastella sosiaalista pääomaa siihen liittyvänä antiteesinä, vasta-argumenttina. Samoin tekijä olisi ehkä voinut kirjassaan selkeämmin esitellä tutkimuskuntiaan: koska erityyppisten tutkimuskuntien vastaajien demografinen tarkastelu jää vähäiseksi, ei lukijalle oikein tahdo muodostua mielikuvaa eri kuntatyyppien vastaajista.

Aineiston empiiriset ratkaisut on kirjassa esitetty selkeästi ja ne ovat siten alttiina rakentavan kriittiselle tarkastelulle. Klusterianalyysillä tehdyt ryhmittelyt eivät ole kiistattomat, kuuluihan muuttovoittokuntiin muuttotappiokunta ja vastaavasti muuttotappioklusteriin oli eksynyt muuttovoittokunta. Samoin Särkisalon asema ruotsinkielisessä kuntaklusterissa ei ole kiistaton, sillä kunnan asukkaista vain 12 % on ruotsinkielisiä. Toisaalta on ymmärrettävää, että mekaaninen atk-tulostus tuottaa ryhmiä, joiden nimeäminen useimmiten on vaativa tehtävä.

Tulosten luettavuutta ja sisäis-

tämistä hieman häiritsee niiden paljous. Tämä liittyy siihen yksinkertaiseen näkemykseen, että yksittäisiä osaongelmia oli yli 20. Tällöin tietomassan pitäminen ”aisoissa” on kokeneemmallekin tutkijalle haastava tehtävä. Tuloksia karsimalla ja siirtämällä osan taulukoista liitteiksi olisi korostuneemmin saatu esiin näitä tutkimuksellisia helmiä.

Esko Ovaskan väitöskirja on mielenkiintoinen ja tärkeä tieteellinen puheenvuoro kuntien elinkelpoisuudesta käytävään keskusteluun. Kirja ei anna otsikossa esitettyyn kysymykseen suoraa vastausta (”Ongelma, idylli vai elämysyhteisö”). Lukijalle ei jää kuitenkaan epäselväksi se, että pieni kunta on ongelma lähinnä Kehä-kolmosen sisäpuolella asuville. Sen sijaan se on idylli ja elämysyhteisö pienessä kunnassa – vaikkapa Velkualla – elävälle. Uskon, että hänen työllään on jatkossa merkittävä rooli pienten kuntien elinkelpoisuutta koskevassa suomalaisessa yhteiskuntapolitiisessa keskustelussa ja tutkimuskentässä.

Voin olla hyvin väärässä

PERTTI HEMÄNUS

On hankala arvioida sellaisen henkilön uusinta tuotosta, joka on ollut vuosikymmenet arvostettu ja ihailtu kirjoittaja. Olen lukenut hänen tuoreimman opuksensa kahteen kertaan – enkä suinkaan väliaikaa pitämättä – mutta vaikutelmani siitä ei ole muuttunut. Mitä tehdä?

Tietenkin kirjoitan, mitä ajattelen. Voin olla miten väärässä tahansa.

Sivuutan Eskolan henkilökohdalliset muistelmat, vaikka niissä on minulle paljon tuttua. Kuten se, että Eskola kertoo kerran kälvelleensä ylipitkän matkan koulusta kotiin, jopa metsiä pitkin ja

Antti Eskola
Tiedän ja uskon
Otava 2003
235 s.

kokien, että jos hänen suunta-vaistonsa pettää, hän ehkä me-